

Türkösy Szilárd

A portfólió bevezetésének első tapasztalatai a Gödöllői Waldorf Iskola felső tagozatán

(Megjelent: Dióhéj 2010. János napi száma)

Korábban már olvashattatok egy beszámolót a portfólió meghonosításáról iskolánk gimnáziumi osztályaiban. Akkor egy rövid leírást, valamiféle meghatározást is próbáltunk adni ennek lényegéről és előnyeiről. De következék most még néhány sor, emlékeztetőként.

A portfóliót igen nehéz két sorban definiálni, de ha erre mégis szükség van, akkor azt mondanám, hogy egy adott témában létrehozott gyűjteményes munka, mely mindazt tartalmazza vagy tartalmazhatja, ami ehhez bármilyen módon kapcsolódott. Azt, hogy a portfólió mit tartalmazzon, tulajdonképpen vagy a diák és a tanár közösen határozza meg, vagy a diák maga dönti el, attól függően, hogy előzőleg miben állapodtak meg. Ez is egy igen fontos momentum: a portfólió készítésének lépéseit, szempontjait, a határidőket, a majdani értékelési szempontokat mind-mind előre megbeszélik azok, akik ebben a munkában részt vesznek, és közös döntést hoznak velük kapcsolatban. Ilyen módon egyrészt nem érhet senkit meglepetés a munka során (mármint, hogy olyasmit kérnek számon, amit nem lehetett előre tudni), másrészt pedig lehetővé teszi a tudatos tervezést, időbeosztást, a munka jellegének meghatározását, a felkészülést arra, hogy mit fognak értékelni, stb.

Nagyon fontos kiemelni, hogy a hétköznapi nyelvhasználatban jelen van egyfajta homályos fogalom a portfólió mibenlétét tekintve, melyet valamiképpen az üzleti élettől hoznak kapcsolatba. Azt tapasztaltuk, hogy néhányan összekeverik, helyesebben szólva nem rendelkeznek határozott fogalommal arról, hogy mi is az általunk emlegetett portfólió. Nos, tisztáznunk kell tehát, hogy ebben az esetben szó sincs semmiféle üzleti élethez kapcsolódó munkáról. *A portfólió, amit ilyen módon iskolában használunk, egy út, egy módszer, értékelési kultúra, a szabadság és kreativitás, az önmegismerés és önnevelés, az önálló munka és iniciativa egy lehetősége, melynek során a tanítás-tanulási, de kiváltképp a nevelési folyamat párbeszédben, személyes kontaktus folyamán, egyénre szabottan valósul meg.* Nincs elmarasztalás vagy egekig dicsérés, tehát ilyen módon az önbizalomhiány és a becsvágy kialakulásának, elmélyülésének lehetősége is a minimálshoz közelít. Van ellenben szembesülés saját magunkkal, tényszerű, érzékimentes önmegismerés, reális kép kialakulása a képességekről, egyfajta helyzetfelismerés és lehetőség az ebből adódó döntésre, cselekvésre. Továbbá lehetőség egy témában, egy időszakban vagy akár önmagunkban, saját képességeinkben való elmélyülésre, az ismeretek bővebb körű megszerzésére, elmélyítésére, akár komplex módon való összekapcsolása egyéb élet- vagy tudományterületekkel, tapasztalatokkal. Jól látható tehát, hogy ebben a folyamatban elsősorban nem a megítélést és az információk intellektuális megszerzését, hanem jobban inkább a reális önértékelést, a nevelést és a tapasztalati tanulást, vagy épp „képességfejlesztést” hangsúlyozzuk. Mindez a kérdezős kultúráján – a tudati lélekhez tartozóan –

alapul. Mindaz, amit az imént leírtam, nem csak diákra vonatkozik, hanem bárkire, aki ebben a folyamatban részt vesz; tehát a tanárookra ugyanúgy.

Nos, ennyit nagyon röviden, bár a fenti sorok messze nem merítik ki a portfólió lényegét és az általa kínált lehetőségeket. (Javaslom, hogyha valakit mélyebben érdekel ez a dolog, olvassa el korábbi cikkemet a Dióhéj 2009. Márton napi számában vagy tájékozódjon az egyéb források, pl. az internet adta lehetőségekről. De magam is szívesen beszélek róla akár előszóban is, ha arra igény van.)

A következőkben essék szó röviden arról, hogyan került ez a módszer (?) a gödöllői iskolába. Ahogyan azt már előző cikkemben említettem, Magyarországon járt a portfólió egyik jeles zászlóvivője, Thilo Koch, a Potsdami Waldorf Iskolából. Az ő szavai nyomán ébredt bennünk lelkesedés és érdeklődés eziránt, így 2009 őszén hárman (Barabás Katával, a Váci Waldorf Iskolából és Papp Lászlóval, a Waldorf Ház munkatársával) nekiindultunk, hogy a helyszínen, Potsdamban ismerkedhessünk meg ennek mibenlétével és gyakorlati alkalmazásával. (Itt jegyzem meg, mennyi mindent köszönhetünk Thilo Kochnak minden tekintetben; hálás köszönte érte!) Hazaérkezvén elhatároztuk, hogy a Waldorf Ház segédletével, a váci és a gödöllői iskola kínálta lehetőségekkel nekikezdünk a portfólió bevezetésének és kipróbálásának. A portfólióval való megismerkedés után Gödöllőn fel is állt egy kis csapat, melynek tagjai (Buga Emőke, Hanczár Angéla, Mirus Katrin, Mincsik István és jómagam) önzetlenül vállalták a (többlet)munkát és hónapokon keresztül dolgoztak azon, hogyan indulhat ez be – elsőként - a felső tagozaton. (Mert nem csak felső tagozaton alkalmazható! De ez egy külön cikk témája lenne...) A 10. osztály lett tehát az úttörő nálunk, s a földmérés epocha adta térben el is készítették életük és iskolánk első portfólióit. Az epocha utolsó napján pedig szóbeli beszámoló keretében mutatták be egymás és a tanáraik előtt, hogy mit sikerült megalkotni, megélni és milyen tapasztalatokkal gazdagodtak.

Rendkívül érdekes volt mindazon keresztül menni, amin keresztül mentünk együtt a gyerekekkel. Úgy tűnt számomra, hogy – bár eleinte egy kis homály fedte – nagyon hamar megértették, miről is van szó, és kiválóan alkalmazkodtak az új kihívásokhoz, remekül alkalmazták a már eddig megszerzett képességeiket is. Feltárultak közben a gyengeségek, mindaz, amire érdemes a jövőben odafigyelni, de megmutatkoztak az erősségek, a jól elvégzett munka eredményei, és a megszerzett tapasztalatok, élmények, tudás mellett kirajzolódtak a jövő perspektívái is. Álljon itt néhány – általam kulcsmondatnak ítélt – idézet, melyeket a szóbeli előadások során vettem gyorsan papírra:

„Célom volt, hogy a határidőket tartsam; ez sikerült is.”

„Nagy energiát nem fektettem bele, meg az idővel is elcsúsztam; még kellene egy kis idő, hogy rendesen áttekinthessem a tervet. ... Nem szabad mindent az utolsó pillanatra hagyni!”

„Az idővel ugyan elcsúsztam, de a herbáriumom jól sikerült, mert elterveztem, mit szeretnék, és azt meg is csináltam.”

„Ez volt az első dolog, amit még élveztem is, hogy csináltam. Nehéz volt saját véleményét írni, nehéz volt ráhangolódni, de aztán ment.”

„Szembesültem a hibáimmal; jó volt, hogy észrevettem, mennyire nem vagyok kitartó, ha valami nem érdekel. De ez így nem jó; tudom, hogy ezen változtatni kell.”

„Rájöttem, hogy ez egy nagyon nagy tapasztalat volt: azért voltam összezavarodva, mert igazából nem akartam megcsinálni. Most látom, milyen az, amikor az ember szeretné, de nem tudja akarni az adott dolgot. Ez nekem most nem ment...”

„Az érzéseimet én nem tudom kimutatni. Ezért az önértékeléssel nagyon sokat szenvedtem. ... Nagyon pozitív nekem, hogy szembesültem magammal; nekem ez nagyon tanulságos volt, erre jobban fogok figyelni.”

„Esztétikus lett a munkám, és – ha nem is teljesen az elvárásaimnak megfelelően – jó lett.”

„Időbeosztás? Eddig nem terveztem, de most jobban megterveztem az egészet.”

És még egy részlet az egyik portfólió értékeléséből:

„Én nagyon jól éreztem magam a földmérés során. Maga a földmérés nagyon tetszett, bár volt idő, mikor az eső majdnem megváltoztatta a véleményemet. Lemérni a területet is időbe telt, úgyhogy nem unatkoztunk. És tényleg nem volt kitöltetlen időnk; mindig csináltunk valamit. A táj nagyon megtetszett és szeretnék majd még visszajönni. Magyar ember az ilyen tájat és Taliándörögd környékét szerintem egy ideig nem tudja elfelejteni.

Amit terveztem, részben elértem. Nagy kedvvel dolgoztam és jól is éreztem magam, amit viszont sajnálok, hogy nem beszélgettem a helyiekkel. A matekhoz is közelebb kerültem ezen a téren. Szerintem normálisan dolgoztam, de méréseim nem lettek annyira pontosak mint szerettem volna. Megírni azért erőfeszítésekbe ütközött, sajnos sokáig halogattam a komoly munkát, úgyhogy gyorsan és sokat kellett behozni. E téren ilyen sokat még nem nagyon dolgoztam pár nap alatt; ez fejlődésemmre vált. Az eredményekkel meg vagyok elégedve, de többet szerettem volna írni. Az időgazdálkodás nálam pocsek volt. Nem gondoltam, hogy ennyi munka lesz velem; legközelebb komolyabban veszem az időmet. Szerintem lelkesen és elegendőt dolgoztam, mind egyéni, mind csoportmunkában. Egyéni munkában nagyon meg kellett húznom a végét. Maga a portfólió jó dolog, de nekem túl sok volt a sok teljesen különböző dolog leírása és sorrendbe helyezése. Értelmes dolgokkal jó a portfólió felépítése. Tanultam sokat, azt nem is említem, amit a földmérésen, inkább, amire otthon egyedül jöttem rá. Az időmet mostantól sokkal szigorúbban kell magamon számonkérnem, de azért nem gondoltam volna, hogy a portfólió ennyi munkát hoz ki belőlem. Amin változtatnék, hogy (továbbra is az én hibám) több napot adnék otthoni munkára.”

Az elkészült portfóliókból láthattak is az érdeklődők néhányat a május végi bazáron, de – terveink szerint – egy kicsit nagyobb hangsúlyt adunk a legközelebbi és a jövőbeni szóbeli előadások nyilvánosságának (jóllehet talán nem is maguk az előadások vagy az elkészült dokumentációk adják a portfólió-folyamat legnagyobb értékét, hanem inkább mindaz, ami közben bennünk, velünk történt).

A tanárok és a diákok munkájának értékelése, a tapasztalatok összegyűjtése, áttekintése jelenleg zajlik, de elmondható, rengeteget tanultunk mindannyian ebből a munkából és már kirajzolódni látszanak a további lépések a jövőt illetően. (Várhatólag tovább fejlesztjük a megkezdett munkát, másképp fogjuk csinálni azt, amin változtatni kell, és kiterjesztjük a portfólió készítést további évfolyamokra is.)

Az eddig bemutatott munkával párhuzamosan gondolkodtunk azon is, hogyan lehet ebből – bocsánat a kifejezésért – némi piaci értéket is kovácsolni, ahogyan az az európai iskolákban már bevett gyakorlat és ami további perspektívák előtt áll. (Ezen dolgozik jónéhány iskola tanári kara és egy nemzetközi munkacsoport.) Ugyanis elvitathatatlan, hogy rengeteg olyan átélt dolog, megtett erőfeszítés, elsajátított képesség van a gyerekek birtokában, amit egy Waldorf iskola évfolyamain megszereznek. Ilyen módon helyesebb talán azt mondani, hogy a portfólió adta lehetőségekkel a nagyvilág és a munkaerőpiac számára is jobban láthatóvá lehet tenni mindazt, ami a Waldorf iskolásokban jelen van. Ebből kifolyólag olyan portfólió-bizonyítványokat szeretnénk adni diákjainknak, melyek ezt biztosíthatják. Emellett természetesen az elkészült portfóliókat is – saját döntésük és kiválasztásuk alapján – bemutathatják a gyerekek; bár maga a portfólió bizonyítvány egy sokkal kompaktabb formában mutatja be a „munkavállalót” vagy a továbbtanulni vágyó embert, ill. fejlődési képességét, jellemét, jártasságát egy-egy területen, valamint gazdag tapasztalatvilágát. Mindezt gyorsan áttekinthetően, hiszen ez nagy érték manapság. A távolabbi európai célok között ott lebeg az érettségi vizsgák portfólióval való helyettesíthetősége (mely előnyei közé tartozhat, hogy sokkal tágabb perspektívát képes adni egy diák „érettségéről” mint egy adott napon letett vizsga), valamint a munkaerőpiacon való közismertség és gyakorlati felhasználás bevezetése.

Gödöllőn és Vácon tehát megtörténtek az első lépések a magyarországi Waldorf iskolák között, és izgatottan várjuk a folytatást!